

D70 1978

1978, 8. říjen,¹ Praha - Brno. - Dokument o postizích a soudní perzekuci signatářů Charty 77. (Dokument č. 19)

Předseda Federální vlády ČSSR dr. Lubomír Štrougal i jiní činitelé prohlásili, že proti Chartě 77 se postupuje politickými prostředky. V rozporu s podobnými výroky však četné státní orgány a instituce postihují signatáře Charty 77, její stoupence a jejich rodinné příslušníky čistě mocensky, propouštěním z práce, perzekucí dětí a rovněž soudně. Opírají se přitom o rozhodnutí Generální prokuratury ČSSR: prvním, ze dne 6. ledna 1977, jež reaguje bezprostředně na Prohlášení Charty 77, se zahajuje stíhání neznámého pachatele pro trestný čin podvracení republiky; druhém, ze dne 28. února 1977, hodnotí Chartu 77 jako protispolečenský a protisocialistický dokument.²

Mluvčí Charty 77 Jiří Hájek a Jan Patočka odmítli tato usnesení již v době jejich přijetí jako akty, jež jsou v rozporu se skutečností i se zákonem a připomněli, že se v našem životě mohou projevit jen negativně. To se potvrdilo v plném rozsahu.

Od té doby se argument o protispolečenském charakteru Charty 77 objevuje v nejrůznějších souvislostech, v početných justičních postizích a diskriminačních aktech. V posledních měsících tento trend ještě zesílil.

Počátkem tohoto léta byl v Praze odsouzen dvaasedmdesátiletý profesor filozofie Vladimír Říha k šesti měsícům nepodmíněného trestu odnětí svobody pro trestný čin pobuřování, jehož se údajně dopustil tím, že události doma i za hranicemi komentoval z hlediska nesouhlasu s posrpnovým vývojem. Příznačné je, že nepřátelský motiv Vladimíra Říhy dokazuje soud tím, že „přešel na výrazně pravicové pozice“ (byl v roce 1970 vyloučen z KSČ, jejímž členem byl od roku 1924) a „spojil se s nepřáteli socialistického zřízení kolem tzv. Charty 77“.

Koncem léta byl v Brně odsouzen k osmi měsícům nepodmíněného trestu odnětí svobody devětačtyřicetiletý evangelický duchovní a významný představitel českého protestantismu Jan Šimsa.⁴

Během návštěvy L. I. Brežněva byl Jan Šimsa spolu s jinými signatáři Charty 77 zadržen a uvržen do policejní vazby jako podezřelý z pobuřování.

Den nato byl v nedobré zdravotním stavu (trpí vážnou chronickou chorobou, chladovou alergií, v jejímž důsledku mu již musela být odňata jedna ledvina) odvezen k policejní prohlídce svého bytu, která se konala (u Šimsů již podruhé) na základě proslulého usnesení o stíhání neznámého pachatele ze dne 6.1.1977. V napjatém ovzduší prohlídky došlo ke kolizi. Rodina Šimsových chová jako vzácnou památku osobní dopis Jana Patočky, jeden z posledních, který zesnulý filozof už jako mluvčí Charty 77 před svou smrtí napsal. Dopis měl být zabaven, přestože pro takový postup neexistoval žádný závažný důvod, a tak se Jan Šimsa vzepřel. Na ponižující zásah proti paní Šimsové, jež chtěla vzít dopis do své úschovy, odpověděl rozhořčenou reakcí: ochránce pořádku od své ženy odstrčil.

Od tohoto okamžiku byl jeho osud zpečetěn; z vazby se již nevrátil. Z muže dobré vůle, jehož se hluboce dotýká bezpráví vůči druhým, se stal temný živel a nedůstojně se chovající násilník. Obžaloba vedená v tomto duchu požadovala nepodmíněný trest odnětí svobody na osmnáct měsíců, ačkoliv se takováto

záležitost obvykle vyřizuje trestem podmíněným (tak vysoká výměra trestu by se při zdravotním stavu Jana Šimsy mohla docela dobře stát trestem „na doživotí“), a navíc navrhla uvalit na něj ochranný dohled jako na osobu zločineckých sklonů. Soud, pravda, tak daleko nezašel, to však vůbec neznamená, že řízení proběhlo v ovzduší nepředpojatosti. Špatný konec bylo možno odhadnout předem.

Nebudeme zabíhat do podrobností vlastního trestního řízení ani řízení odvolacího, které mezitím proběhlo (a které původní rozsudek potvrdilo); chceme především poukázat na průhlednou tendenci vrhnout stůj co stůj co nejhorší světlo právě na ty občany, kteří mají odvahu protestovat proti porušování práv svých i svých spoluobčanů, a vyřadit je pod jakoukoliv záminkou ze společnosti jako mravně a občansky méněcenné a podřadné. Pokud něco v této společnosti zvláště pobuřuje, je to právě tato tendence.

O mladých lidech, kteří jsou pro údajné pobuřování odsuzováni k nemalým trestům odnětí svobody (např. Ivan Maňásek na 18 měsíců, Michal Kobal na 12 měsíců,⁵ soudní řízení v případě Petra Cibulky, Libora Chloupka a Petra Pospíchala⁶ bylo nedávno odročeno, ale všichni zůstávají ve vazbě) a jejich skutečné provinění záleží v tom, že je neuspokojují hodnoty oficiální kultury a veřejného života a že svou životní cestu hledají po svém, se záměrně trousí nepravdivé pověsti, že jde o protispolečenská individua a narkomany. Pokračuje se v tom, co už známe z jiných případů. Pro majetkové delikty, jichž se nedopustil, byl ve vězení Ladislav Lis, jehož znají desítky tisíc pražských komunistů starší generace jako dlouholetého obětavého funkcionáře. Otká Bednářová z Prahy je stíhána, protože se ujala věci své spoluvězeňkyně a ta se v dalším průběhu událostí (pod tlakem hrozeb a slibů) obrátila proti ní jako svědek obžaloby, vinící O. Bednářovou z trestného činu útoku na státní orgán a orgán společenské organizace a z trestného činu návodu k témuž trestnému činu. Pro ztěžování výkonu pravomoci veřejného činitele je obviněn mladý katolický farář z Břeclavi František Bublan, protože vyvěsil v době smutku nad úmrtím papeže černý prapor, a ač jej na příkaz už v ranních hodinách 20. srpna 1978 stáhl, navíc vzápětí ztratil státní souhlas k výkonu svého úřadu, ale o to zřejmě právě šlo.

Případ Jana Šimsy je zvláště pobuřující. Z některých výroků, jež před soudem padly, by nezasvěcený mohl nabýt dojmu, že rodinné a společenské prostředí, v němž žije, je propastně vzdálené životu čs. lidu, že patří k jakémusi inferiornímu světu, a přitom je právě tento muž výraznou postavou českého veřejného a duchovního života, je jedním z těch, kdo nejdodlaněji své křesťanské snažení spojují s úsilím o společenskou nápravu a statečně hájí věc socialismu již od svého mládí. Demokratická a pokroková tradice Šimsovy rodiny je příkladná: Jaroslav Šimsa, Janův otec, byl pozoruhodnou myslitelskou osobností předválečné republiky, orientovanou pokrokově a levicově, a zahynul po pětiletém věznění v koncentračním táboře; matka Jana Šimsy byla význačnou odbojovou pracovnící a po válce řadu let působila v KSČ. Působivým svědectvím této tradice je originální sbírka vězeňské válečné korespondence, kterou pod názvem *Úzkost a naděje* (1969) vydali manželé Milena a Jan Šimsovi. Janu Šimsovi jsou bytostně blízké myšlenky jeho vrstevníka dr. Martina Luthera Kinga. Když se na ně chtěl ve své závěrečné řeči před soudem odvolat, byl stroze přerušen a napomenut. Považujeme za svou povinnost říci za Jana Šimsu to, co on sám říci nemohl. Byl to

právě Martin L. King, jehož jméno se stalo jedním ze symbolů boje za lidská práva a proti rasismu nejen ve Spojených státech, kdo svým „drahým kolegům duchovním“ odpověděl z vězení na kritiku, v níž ho kárali pro jeho „konflikty se zákonem“: Svoboda nikdy není utiskovatelem poskytována ochotně, privilegovaní se zřídkakdy svých výsad vzdávají dobrovolně, svoboda musí být utiskovanými vyžadována.

Mohli bychom se otázat: Zrodila se snad tato republika z jiných zkušeností? Rodila se z jiných zkušeností její socialistická orientace? A nebylo řečeno, že státy žijí a trvají idejemi, z nichž vznikly?

Vláda tohoto státu se může cítit uražena, mluvíme-li o útisku v souvislosti s poměry, za něž odpovídá. Ale pokud budou platit usnesení ospravedlňující a podněcující řešit rozpory a spory o politické názory a občanské postoje násilně, účtovat s obhájci lidských a občanských práv jako s nepřáteli společnosti, pokořovat a pomlouvat je, jako by byli vyvrhelové, dotud bude mít vrch zůle a zákon bude jen jejím pláštíkem. A za takové situace budou nadále skuteční zločinci brát „spravedlnost“ do svých rukou, jak o tom nejnověji podává svědectví zákeřné přepadení Jiřího Kasala, signatáře Charty z Liberce.⁷

Usnesení Generální prokuratury ČSSR vztahující se k Chartě 77 zájmy společnosti nechrání, nýbrž poškozují. Neslouží upevňování právního řádu, libovolně a široce se jimi manipuluje (v rozsudku vyneseném proti J. Šimsovi se z usnesení z ledna 1977 o stíhání neznámého pachatele stalo usnesení stíhající přímo Jana Šimsu), takže se prohlubuje pocit právní nejistoty. Má-li se veřejný život v naší zemi ozdravit, musí být tato usnesení jako protiprávní zrušena. Se zdravým veřejným životem jsou neslučitelná.

Budeme se o to zasazovat spolu se všemi, jimž na upevňování právního řádu záleží – společně se svými spoluobčany i s odpovědnými činiteli, kteří nezavírají oči před skutečnými hrozbami a nejsou hluchí, slyší-li oprávněné stížnosti občanů – a to tak dlouho, dokud nebudou jako bezdůvodně diskriminující a protiprávní anulována.

dr. Ladislav Hejránek, Marta Kubišová, dr. Jaroslav Šabata mluvčí Charty 77

Poznámka: Text vypracovali tři mluvčí dne 30. září 1978. dr. Jaroslav Šabata jej slíbil doplnit informacemi z posledních dvou procesů. Pražští mluvčí tak učinili sami, neboť na dr. Jaroslava Šabatu byla mezitím protiprávně uvalena vyšetřovací vazba.

dr. Ladislav Hejránek, Marta Kubišová mluvčí Charty 77

^ čsds, sb. Charta 77. – strojopis, průpis.

1 Podklad pro dokument byl projednáván již 5. června 1978 na schůzce Petra Uhla, Jaroslava Suka, Václava Bendy a Jana Wunsche Definitivně vypracován byl 30. září a záhy doplněn o aktuální události. Viz poznámku mluvčích k dokumentu.

2 Usnesení z 6. ledna 1977 o zahájení trestního stíhání vydala nikoli Generální prokuratura, ale krajská správa Sboru národní bezpečnosti. Generální prokuratura vydala své první stanovisko, jímž prohlásila Chartu 77 za nezákonnou, 30. 1. 1977. Viz D7 (3. 2. 1977). Viz též P9/4.

3 Srv. Sdělení VONS č. 19: Vladimír Říha odsouzen. In: Informace o Chartě 77, roč. 1 (1978), č. 10, s. 4.

4 Srv. D55 (3. 6. 1978); Sdělení VONS č. 17. In: Informace o Chartě 77, roč. 1 (1978), č. 9, s. 7; Sdělení VONS č. 28, tamtéž, č. 10, s. 8; Perzekuce Jana Šimsy, tamtéž, s. 30.

5 Srv. Sdělení VONS č. 27: Ivan Maňásek a Michal Kopal odsouzení. In: Informace o Chartě 77, roč. 1 (1978), č. 10, s. 8.

⁶ Srv. Mladí občané žádají propuštění Libora Chloupka, Petra Pospíchala a Petra Cibulky. Tamtéž, s. 13.

⁷ Srv. Sdělení VONS č. 29: Útok na Jiřího Kasala. Sdělení Jiřího Kasala. Tamtéž, s. 9-10.